

“Waterschap als apart bestuur straks niet meer te begrijpen”

De Rijn komt bij Lobith in ons land. Het is één van die basisfeiten, die je vroeger op school leerde en naar ik aanneem nog steeds leert. In ons land wil dat zeggen in de provincie Gelderland, de provincie waarin ook de vertakking van de Rijn in Waal, Neder-Rijn en IJssel plaatsvindt. Die vertakking is van wezenlijk belang voor de vorming van de delta waarin wij leven. Gelderland is de provincie die de grote watervloeden uit het stroomgebied van de Rijn als eerste voor zijn kiezen krijgt. Indrukwekkende beelden die wij ons uit 1993 en 1995 herinneren, vloedende die in de toekomst nog groter kunnen worden. Aanleiding tot een gesprek met ing. Harry Keereweer, gedeputeerde Landelijk Gebied, Water en Aandeelhouder-schappen van de Provincie Gelderland in het Huis der Provincie in Arnhem, nog gebouwd met de rug naar de vlakbij voorbij stromende Neder-Rijn.

Wat is voor u de belangrijkste watertaak?

“Dat is zonder twijfel de hoogwaterveiligheid. Wij hebben overigens niet alleen te maken met de Rijn, maar ook met de Maas. Wij hebben 300 kilometer rivier in onze provincie. Dat kun je niet helemaal één op één vertalen in de verantwoordelijkheid voor 600 kilometer primaire dijk, maar het zijn niet van die grote stukken, waar stuwwallen aan één zijde geen dijk nodig maken. Waterveiligheid is op het ogenblik als gevolg van de klimaatverandering een belangrijk onderwerp. De Commissie Veerman is net met zijn rapport naar buiten gekomen. Het Rijk komt binnenkort met de Nota Waterveiligheid 21e Eeuw, waarin het toekomstige hoogwaterbeleid gepresenteerd zal worden, en waarin wij zullen zien in hoeverre de regering de aanbevelingen van de Commissie Veerman overneemt.”

“Doel zal zijn het beheersen van overstromingsrisico's op lange termijn op een wijze die duurzaam is en maatschappelijk aanvaardbaar. Waartoe die uitgangspunten en de beleidskeuzes leiden, wordt vervolgens vastgelegd in het Nationaal Waterplan. Als Provincie Gelderland hebben wij vorig jaar het initiatief genomen om vooruitlopend op deze rijksplannen met onze eigen visie op de hoogwaterveiligheid in deze provincie te komen. Op basis van deze visie willen wij graag in gesprek treden met de andere overheden, met de inwoners van Gelderland en het bedrijfsleven.”

Wat zijn de hoofdpunten uit uw visie?

“Belangrijk punt is dat wij bij het beheersen van het hoge water in de rivieren verder willen kijken dan onze provinciegrenzen. Met name stroomopwaarts, in de richting waar het water vandaan komt. Met de

Duitse deelstaat Nordrhein Westfalen, waar alleen al 18 miljoen mensen wonen, meer dus dan in geheel Nederland, is het overleg heel effectief gebleken. Met de vorige staatssecretaris Melanie Schultz van Haegen ben ik bij mevrouw Bärbler-Höhn, de verantwoordelijke deelstaatsminister, op bezoek geweest om duidelijk te maken dat wij samen moeten kijken waar je in de trits vasthouden, bergen, afvoeren het beste maatregelen kunt nemen. Dat soort contacten heeft er mede toe geleid dat er nu een Europese Hoogwaterrichtlijn is die ons verplicht om samen na te denken over de maatregelen in een stroomgebied. Als vanuit Duitsland teveel water richting Lobith wordt afgevoerd, heb je kans dat vóór Emmerich dijken breken en het water langs de oostkant van het Montferland richting IJssel stroomt. Dat wil iedereen voorkomen. Wij houden ook samen met onze waterschappen en de Duitse Kreisen hoogwateroefeningen om te ervaren waar je in rampsituaties tegenaan loopt.”

“Wat de Maas betreft, vind ik dat hetzelfde moet gebeuren. De maatgevende afvoer van 3800 kubieke meter per seconde bij Borgharen nu wordt op termijn opgehoogd tot 4600 kubieke meter per seconde. Maar als dat nog meer zou kunnen worden, moeten wij kijken welke mogelijkheden er in Wallonië en in Frankrijk zijn om water vast te houden.”

“Ander belangrijk punt is de vraag wat er moet gebeuren als de maatgevende Rijnafvoer toch boven de 18.000 kubieke meter per seconde uit zou komen. Wij gaan er nu vanuit dat in het traject tussen 15.000 en 18.000 kubieke meter het extra water vooral via de Waal en de IJssel wordt afgevoerd. Ik heb begrepen dat ook Veerman van dat maximum van 18.000 kubieke meter per seconde uitgaat. Daar ben

ik blij mee, want op die basis kunnen wij nu met gemeenten aan de slag. Maar mocht het toch ooit meer worden, dan is nog meer afvoeren over de IJssel onmogelijk. Dat kan niet; dat zou leiden tot desastreuze ingrepen in dat stroomdal. Meer water afvoeren is alleen mogelijk via de Waal. In het project WaalWeelde kijken wij hoe je verdere vergroting van de afvoermogelijkheden kunt laten samengaan met stedelijke en natuurontwikkeling.”

Aan wat voor maatregelen denkt u?

“Ik denk aan het terugleggen van dijken op bepaalde plaatsen en het aanleggen van hoogwatergeulen. Belangrijk punt is ook dat wij ons afvragen of de huidige veiligheidsnorm die voor vrijwel het gehele gebied 1:1250 bedraagt, gehandhaafd moet worden. Voor Arnhem en Nijmegen, twee steden die steeds verder naar elkaar toegroeien, denken wij aan de norm van 1:10.000, die ook voor de Randstad gehanteerd wordt. Dat betekent dan sterkere dijken, dijken die hooguit kunnen overstromen maar niet doorbreken. Hetzelfde geldt voor de Grebbedijk, die de gehele Gelderse Vallei met Ede, Wageningen, Veenendaal en Amersfoort beschermt. Uit het vroegere karakter van die streek is de norm van 1:1250 begrijpelijk. Maar dat gebied is nu zo verstedelijkt dat je ook voor deze Grebbedijk, overigens maar negen kilometer lang, aan een beschermingsniveau van 1:10.000 zou moeten denken.”

“Verder zijn wij bezig om de compartimenteringgedachte uit te werken. Eigenlijk komt dit neer op de aanleg van veiligheidsdijken, zoals de Diefdijk. Wij kijken nu naar de Betuwe. In het overleg met Duitsland staat het water dat bij een dijkdoorbraak op Duits gebied Gelderland in kan stromen, centraal. Ik noemde al de gevolgen van een doorbraak aan de rechterRijnoever bij Emmerich. Wij hebben ook de Querdamm tussen Kleef en Nijmegen, die ervoor moet zorgen dat bij een doorbraak aan de linkeroever de Ooijpolder beschermd blijft.”

Hoe staat het met de weerstand die tegen hoogwatergeulen bestond?

“In de beginfase van het programma Ruimte voor de Rivier is er wel eens gezegd dat dit alleen maar plannen waren om werk voor aannemers te creëren. Dat hoor je nu niet meer. De problematiek is echt wel duidelijk. Als provincie voeren wij nu de regie bij de verdere planontwikkeling en proberen wij in goed overleg met alle betrokkenen de belangen van de landbouw te behartigen, de kwaliteit van het gebied te verhogen en hoogwaterveiligheid te creëren. Wij hebben ook bewezen dat wij als provincie goede werken kunnen maken.”

“Voor Omroep Gelderland heb ik laatst gezegd: Eeuwenlang was het water onze vriend, wij woonden eraan, wij aten eruit, de rivier zorgde voor het transport. Toen hebben wij de rivier de rug toegekeerd, hebben wij ons qua vervoer bijvoorbeeld helemaal op de auto en de trein gericht. Het is nu tijd om weer met het water te gaan leven, het ruimte te geven, anders overkomt de ellende ons.”

Spelen de kleinere rivieren nog een rol in de hoogwaterproblematiek?

"Niet ten opzichte van het hoofdsysteem. Wij hadden een plan gemaakt om de bijdrage van de oude IJssel en de Berkel aan de belasting van de IJssel met 25 procent te reduceren, maar het Rijk heeft dat plan niet overgenomen. Wij creëren nu wel extra berging om binnen die stroomgebieden meer water te kunnen opvangen en zo het waterbeheer in het gebied zelf te verbeteren. Uiteindelijk zijn zulke maatregelen wel efficiënt."

Leefde de waterketengedachte in Gelderland?

"Daar zijn wij met de gemeenten en de waterschappen volop mee bezig. Vooral in de zin dat we de onderlinge samenwerking willen verbeteren en daaruit voor alle betrokkenen voordeel willen halen, bijvoorbeeld samenwerken op het gebied van onderhoud en inkoop. Wij denken op dit moment niet aan de vorming van een apart bedrijf zoals Waternet. De situatie in Amsterdam is heel anders dan die in meer landelijke gebieden."

"Ik vind structuurdiscussies ook niet zo interessant. Het is belangrijker om kosten te besparen of de kwaliteit te verbeteren. Daar hebben de mensen wat aan. Als provincie stimuleren wij dit door extra middelen beschikbaar te stellen. De afgelopen jaren hebben we gemeenteambassadeurs aangesteld die de samenwerking tussen gemeenten en waterschappen moesten bevorderen. Daar was een half miljoen euro per jaar mee gemoeid. Wij wachten nu voorstellen af om kosten te besparen of milieu-effecten te verbeteren. Dan kijken wij hoeveel extra geld nodig is om die van de grond te krijgen."

Harry Keerweer.

Is het drinkwater er ook bij betrokken?

"Met Vitens kijken we vooral hoe we anders met het gebruik van het grondwater om kunnen gaan. Zoet water is goud in de grond. Door onttrekkingen op de Veluwe te verminderen hopen we sprengen en beken aan de randen weer te kunnen herstellen. We kijken samen naar het anti-verdrogingsbeleid. De capaciteit van vergunningen kan teruggebracht worden, want het bedrijf heeft nu teveel overcapaciteit. In de Achterhoek liggen enkele kwetsbare winningen. Kwetsbaar enerzijds door de nitraatproblematiek, anderzijds door de invloed op natuurterreinen. Aanvoer van water vanuit de Betuwe kan daar een oplossing betekenen. We moeten voorkomen dat in de Betuwe en de IJsselvallei zout water omhoog komt als te diep gewonnen wordt. Het zuidelijk pand van het Apeldoornskanaal heeft een dermate goede waterkwaliteit dat je dat misschien voor drinkwaterbereiding zou kunnen gebruiken."

"Met Duinwaterbedrijf Zuid-Holland probeert Provincie Gelderland ten behoeve van de inname van Maaswater bij Brakel de kassenbouw in de Bommelwaard te reguleren, daar het juiste evenwicht tussen waterkwaliteit en economie te vinden."

"Wat de discussie over winstmaximalisatie betreft: het is de taak van een waterleidingbedrijf om drinkwater te leveren van de best mogelijke kwaliteit, niet een kwaliteit die voldoet aan de wet. Dat verlangt de burger: hoogste kwaliteit en leveringszekerheid. Provincie Gelderland heeft de winstafracht gesteld op de rente van een tienjarige staatslening plus één procent. Dat is een redelijke vergoeding voor het ter beschikking gestelde kapitaal."

Hoe zag uw loopbaan er tot dusverre uit?

"Ik ben in 1949 geboren in Wijchen bij Nijmegen. Aan de HTS in Den Bosch studeerde ik weg- en waterbouw, in Tilburg stedenbouw als post-HBO-opleiding, daarna milieukunde en bedrijfseconomische sturing. Mijn eerste baan was bij de Provincie Noord-Brabant, eerst als projectleider bij de Wegendienst, daarna bij de afdeling Planologie en uiteindelijk ben ik coördinator Bodemsanering geweest. Vanuit die ervaring ben ik in 1992 tot directeur van de BSB-Noord-Brabant benoemd (BodemSanering Bedrijfsterreinen). Die organisatie heb ik vanaf de grond opgebouwd. Later is zij gefuseerd met BSB-Limburg en BSB-Zeeland tot BSB-Zuid. Voor die tijd, van 1978 tot 1992, zat ik voor de PvdA in de gemeenteraad van Wijchen. In 2001 ben ik tussentijds in de Provinciale Staten gekomen. In 2003 ben ik voor het eerst gedeputeerde geworden. Inmiddels zit ik in mijn tweede termijn. Mijn portefeuille is het landelijk gebied, waaronder zowel land- en tuinbouw als natuur, water in al zijn aspecten en aandeelhouderschappen van Vitens en Nuon met name. Ik ben lid van het bestuur van het InterProvinciaal Overleg. Ook daarin heb ik de portefeuille Water."

Hoe kijkt u als PvdA-bestuurder aan tegen de toekomst van de waterschappen?

"Dat is een gevoelige kwestie, waarover binnen de PvdA volop discussie bestaat. Mijn persoonlijke mening is dat de bestuurlijke drukte in het middenbestuur wel een punt van zorg is. Het is voor mij de

"Veiligheidsnormen voor stedelijk gebied aanscherpen"

vraag of in de toekomst het waterschapsbestuur zich voldoende als een apart bestuur kan blijven profileren. Wij krijgen nu eerst de waterschapsverkiezingen volgens de nieuwe opzet. Ik verwacht dat de besturen veel politiek van samenstelling zullen worden. Ik vind ook dat de kwaliteitszetels, de zetels die gereserveerd zijn voor bepaalde groeperingen, opgeheven moeten worden. Dat is geen democratisch bestuursprincipe."

"Na die eerste bestuursronde volgen in 2012 weer verkiezingen. Dan, of mogelijk nog een ronde verder in 2016, verwacht ik opnieuw discussie over de vraag of je de watertaken apart moet blijven aansturen of dat je dat beter kunt doen via een gedeputeerde met democratische controle door de Staten. Ik verwacht dat je de noodzaak van een apart bestuur op termijn niet meer aan de mensen duidelijk kunt maken. Maar dat zullen we tegen die tijd wel zien. De primaire zorg nu ligt bij de hoogwaterveiligheid."

Maarten Gast